Aşağı Saksonya ve Bremen Türk Diasporasının Cumhuriyetimizin 100. Yılına Armağanı

Editör:
DOÇ. DR. HASAN KAZIM KALKAN

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
YAYINCI SERTİFİKASI NUMARASI
44040

AŞAĞI SAKSONYA VE BREMEN TÜRK DİASPORASININ CUMHURİYETİMİZİN 100. YILINA ARMAĞANI

Editör:
Doç. Dr. Hasan Kazım KALKAN

Bu kitabın bütün yayın hakları Palet Yayınlarına aittir.
Yayınevinin yazılı izni alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği tanıtmalar ve akademik çalışmalar haricinde, kısmen veya tamamen kitaptan alıntı yapılamaz.
Eser, matbu yahut dijital ortamda kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ISBN: 978-625-6775-48-0

BASKI
SEBAT OFSET
Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No: 57 Karatay / Konya
MATBAA SERTİFİKASI NUMARASI: 74481

Konya, Aralık 2023

PALET YAYINLARI
Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya
Tel. 0332 353 62 27
www.paletyayinlari.com.tr

ÖN SÖZ

Türkiye ve Almanya arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması her ne kadar 19. yüzyıl sonlarında başlamış olsa da büyük kitlelerin birbiriyle tanışmasında milat olarak 1961 tarihi alınır. 1961 Kasım'ında ilk kafilenin yola çıkmasıyla başlayan Türk işçi göçü, zaman içerisinde artarak sürmüş ve 2023 yılına gelindiğinde Almanya'daki Türk nüfus artık milyonlarla ifade edilir hale gelmiştir.

Aradan geçen 62 yıl içerisinde bu göçmenlerin torunları hayatın akla gelebilecek her alanında varlık göstererek inanılmaz başarı hikâyeleri yazdılar. Almanya'nın ayrılmaz bir parçası oldular ama köklerini de hiç unutmadılar. Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı coşkusunu ve gururunu anavatandakini aratmayacak şekilde onlar da Almanya'da yaşadılar.

İşte bu çalışma da cumhuriyetin 100. yılına Almanya kaynaklı kalıcı bir hatıra bırakmak fikrinden ortaya çıkmıştır. Yerel bir nitelik taşıması da hedeflendiğinden; yalnızca Aşağı Saksonya ve Bremen'de yaşamakta olan Türk akademisyenlerin yazılarına yer verilmiştir. Kitaba toplam 11 akademisyen yazılarıyla katkı sunmuşlardır.

Bu Kitabı başta ilk Cumhurbaşkanımız Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK ve yol arkadaşları olmak üzere, cumhuriyetimizi var etme ve yaşatma mücadelesine omuz veren isimsiz kahramanlara ithaf ediyoruz.

Cumhuriyetimizin 100. yılı kutlu olsun!

Cumhuriyetimiz ilelebet var olsun!

Doç. Dr. Hasan Kazım KALKAN

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ 5

Almanya'daki Türklere Yönelik Kullanılan Dil. Parlamento Görüşmelerinde Siyasal Söylem Analizi 9
Cuma *KAZANCI*

Almanya'daki Türkler: İki Ülke Arasında Köprü Olmaktan Çok Daha Fazlası. Göç Sonrası Almanya ve Almanya'da Yaşayan Türklere Dair 31
Elif KÖROĞLU

Almanya'da Türkçe Dersleri 38
Hasan Kazım KALKAN

Yurt Dışındaki Türk Çocuk ve Gençlerinin Türkçe ve Türk Kültürünü Öğrenmesinde Görevlendirilecek Öğretmenlerde Olması Gereken Dil Yetileri 53
Mehmet Latif DURLANIK

Bizim Coğrafyamızın Bilim İmgesi ve Cumhuriyet'in Öznelerin Bilim İmgesiyle İlişkisi Üzerine 100. Yıl 69
Ozan ALTINOK

Almanya'daki Türklerin Araba Tercihlerinde Etnik Pazarlamanın Rolü 82
Ramazan EROĞLU

Unschuldig! Kinder Von (Ehemaligen) Inhaftierten 90
Selin ARIKOĞLU

Küreselleşen Dünyada Gıda Güvenliğine Yenilikçi Bir Perspektif 100
Büşra YUSUFOĞLU, Tuba ESATBEYOGLU

Türkiye'de Lojistik Merkezlere İlişkin Temel Esaslar 111
Yılmaz UYGUN

Yükseköğrenim için Neden Almanya? 139
Mehmet ÜNAL

Almanya'da Türkçe Dersleri

Hasan Kazım KALKAN*

Giriş

Türkiye ve Almanya arasında Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinden beri var olan yoğun siyasi, askeri ve ekonomik ilişkiler 1960'larda başlayan işçi göçüyle birlikte yeni bir aşamaya evirilmiş, Almanya kısa zamanda Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında en çok Türkiye Türkünün yaşadığı ülke halini almıştır. Ülkeye gelen bu farklı kültüre mensup insanların uzun süreli kalmayacağı, belli bir süre sonra ülkesine geri döneceği varsayan Alman yetkililer, eğitimle ilgili planlamalarını da bunun üzerine inşa etmişlerdir. Bu dönemdeki Türkçe derslerinin temel motivasyonu çocukların Türkçeye ve Türk kültürüne aşinalık kazanmaları ve aileleriyle birlikte Türkiye'ye geri döndüklerinde uyum sorunu yaşamamalarıdır. Fakat Türk nüfusun artık Almanya'da kalıcı olduğunun ve zamanla geri döneceği düşüncesinin bir yanılgı olduğunun anlaşılmasıyla Türkçe dersleri konusunda da farklı sesler çıkmaya başlamıştır. Bu yeni dönemde Türkçe artık Türk çocuklarının anavatanlarına döndüklerinde ihtiyaç duyacakları bir dilden ziyade topluma entegrasyonu engelleyen bir olgu alarak görülmeye başlanmış, bunun üzerine bazı eyaletler o güne kadar hâkim olan; Türkiye'den yollanmış öğretmenlerce verilen Türkçe dersleri modelini değiştirerek kendi Türkçe öğretmenlerini istihdam etme yoluna gitmişlerdir. Bazıları da eski modele sadık kalmaya devam etmişlerdir.

Uzun zamandan bu yana Türkçe derslerinin eyaletlerin uhdesinde mi yoksa Türkiye'den gelen öğretmenlerce mi verilmesine ya da ideal çözümün nasıl olmasına dair tartışmalar Alman kamuoyunun gündemine sık sık girmektedir. Türkiye ve Almanya arasında yaşanan her siyasi krizden Türkçe dersleri de payını almakta, bilimsel gerçekler üzerinden soğukkanlılıkla tartışılması gereken konular, bir takım art niyetli çevrelerin tahrik etmesi ve çoğunluğun da bu tahriklere kapılması nedeniyle duygusallığın çerçevesini çizdiği siyasal bir zemin üzerinden tartışılmaktadır. Bu nedenle Almanya'daki Türkçe dersleri yalnızca eğitim bilimlerinin değil, maalesef siyasetin de son derece belirleyici olduğu bir alandır. Hatta siyasetin önceliklerinin ve ihtiraslarının çoğu zaman sosyolojik ve bilimsel gereksinimlerin ve gerçeklerin önüne geçtiğini söylemek sanırım yanlış olmaz. Fakat araştırmanın zeminini farklı bir alana kaydırma tehlikesini içinde barındırdığından bu çalışmada yukarıda değinilen tartışmalar girilmeyecektir.

Türkçe derslerini birçok farklı açıdan ele almak mümkündür. Bunların hepsi önemli olmakla birlikte, ders açılmadığı takdirde; dersin içeriğini, öğretmen yeterliliklerini, materyal kalitesi, vb. unsurları konuşmanın bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle Türkçe dersleri okumuş olduğunuz çalışmada derslerin açılması ve sürdürülmesi boyutuyla ele alınacaktır.

* Doç. Dr., k.kalkan@gazi.edu.tr

Çalışmanın ilk safhasında Türkçe ve Türk Kültürü Dersleri, Köken Dili Türkçe Dersleri, Yabancı Dil Olarak Türkçe Dersleri gibi alana çok vakıf olmayanlarda kafa karışıklığı yaratan kavramlar hakkında kısa bir bilgilendirme yapılacak, ikinci aşamada ise Aşağı Saksonya eyaleti örneği üzerinden Türkçe derslerinde yaşanan sorunlara değinilecektir.

1. Almanya'daki Türkçe Dersi Uygulamaları

Almanya'daki Türkçe derslerini mercek altına aldığımızda 3 farklı uygulamanın olduğunu gözlemlemekteyiz. Bunlardan ilki bizim **Türkçe ve Türk Kültürü**, Almanların ise *muttersprachlicher Ergänzungsunterricht Türkisch* adını verdikleri dersleri kapsayan modeldir. Bu modelde Türkçe dersleri Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından BAOKK kararıyla Almanya'ya gönderilen öğretmenlerce verilmektedir. Giderleri T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanan bu öğretmenler toplam 5 yıllığına görevlendirilmekte ve süre bitiminde Türkiye'ye dönerek eski görevlerine devam etmektedirler. Bu kapsamdaki Türkçe dersleri alman eğitim sistemi içerisinde AG (*Arbeitsgemeinschaft)* dersleri statüsündedirler. AG'ler öğrencilerin müfredat dışında ilgi alanlarını ve yeteneklerini geliştirebilmeleri için tasarlanmış, herhangi bir notun verilmediği ve normal ders saatlerinin sona ermesinin ardından yapılan derslerdir. İlkokullardan ortaokul ve liselere kadar tüm sınıflarda verilebilen AG'ler not verilmediği için sınıf geçmeye etki etmezler. Yalnızca karneye öğrencinin o derse katıldığına dair not düşülür.

Buradan Türkçe ve Türk Kültürü Derslerinin her okulda AG olarak sunulduğu gibi bir anlam çıkarılmamalıdır. Derslerin açılabilmesi için öncelikle eyaletin Türkiye'den öğretmen gelmesine izin vermesi, okul müdürünün Türkçe AG dersi açmayı kabul etmesi ve Türkiye'den gelen bir öğretmenin okulunda görev yapmasını onaylaması ve belli sayıda öğrencinin derse kayıt yapması gerekmektedir.

İkincisi ise **Köken Dili Türkçe** (*herkunftssprachlicher Unterricht Türkisch*) olarak bilinen derstir. Bu genellikle Türkiye'den öğretmen getirilmesine karşı çıkan eyaletlerde uygulanan modeldir. Eyalet Kültür Bakanlığı[1] Türkçe derslerini tamamen kendi uhdesine alarak ders verecek öğretmenlerin kriterlerini kendi belirler ve öğretmenleri kendi seçer. Seçilen öğretmenler eyaletin çalışanı haline geldiklerinden aylık maaşları ve sigortaları Eyalet Kültür Bakanlığınca ödenir. Dersin müfredatı ve kullanılacak materyaller eyalet hükümeti tarafından belirlenir. Yalnızca ilkokullarda alınması mümkün olan bu derste bir ve ikinci sınıflarda not verilmez, karneye yalnızca öğrencinin derse katıldığına dair bir ifade düşülür. Notlar 3 ve 4. sınıflarda verilmeya başlanır. Fakat bu notlar sınıfta kalma ya da geçmeye etki etmezler.

Üçüncü ve son uygulama ise Ortaokullar ve liselerde seçmeli ya da zorunlu seçmeli olarak verilebilen "**Yabancı Dil olarak Türkçe**" (*Türkisch als Fremdsprache*) derslerdir. Tıpkı köken dili dersinde olduğu gibi burada da

[1] Alman siyasal sisteminde liselere kadarki eğitim-öğretim faaliyetleri kültür bakanlıklarına bırakılmıştır. Türkiye'deki Millî Eğitim Bakanlığının Almanya'daki muadili Alman Kültür Bakanlığıdır.

kontrol Eyalet Kültür Bakanlıklarındadır. Müfredatı, yönetmelikleri, herhangi bir okulda ders açılıp açılmayacağının ya da öğretmen görevlendirilip görevlendirilmeyeceğinin kararını Eyalet Kültür Bakanlığı verir. Okul türüne ve bulunduğu kademeye göre Türkçenin 6. sınıftan itibaren 2. veya 3. yabancı dil olarak seçilebilmesi söz konusudur. İlgili derslere katılan öğrencilere verilen notlar doğrudan sınıf geçmeye etki ederler.

	Türkçe ve Türk Kültürü Dersi	**Köken Dili Türkçe Dersi**	**Yabancı Dil Olarak Türkçe Dersi**
Öğretmeni Görevlendiren Kurum	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı	Eyalet Kültür Bakanlığı	Eyalet Kültür Bakanlığı
Mecburi/ İsteğe Bağlı	İsteğe bağlı	İsteğe bağlı	İsteğe bağlı
Notların Sınıf Geçmede Etkisi	Yok	Yok	Var
Ders Saatleri	Okuldan sonra	Okuldan sonra/ okul saatleri içerisinde	Okul saatleri içerisinde
Sınıflar	1-13	1-4	5-13

Tablo 1. Almanya'daki Türkçe Derslerine Genel Bakış

2. Almanya'da Türkçe Derslerinin Son Durumu

Almanya'daki Türkçe dersleri hakkında sayısal veriler üzerinden yorum yaparken eski ve yeni eyaletler ayrımını dikkate almak gerekir. Yeni eyaletler diye tabir edilen bölgeler 1990 yılına kadar var olan Doğu Almanya, resmi adıyla Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne ait siyasi yapılar olup iki Alman devletinin 1990 yılında birleşmesiyle Federal Almanya'nın bir parçası olmuşlardır. Demografik yapı itibarı ile daha homojen bir yapıya sahip bu bölgelerde 1990 yılına kadar neredeyse hiç Türk yaşamamaktaydı. 1990 yılından sonra ise bölgenin ekonomik yönden eski eyaletlere göre kalması ve yörenin yabancılarla birlikte yaşama kültürüne çok aşina olmaması gibi nedenlerle buralardaki Türk nüfus sınırlı sayıda kalmıştır. Kayda değer bir Türk nüfusu olmadığından Türkçe derslerinin verilmemesi ya da çok az sayıda öğrencinin bu derslere katılması beklendik bir durumdur.

	Eyalet	Türkçe ve Türk Kültürü Dersi	Köken Dili Türkçe Dersi
1	Brandenburg	yok	var (12 kişi)
2	Mecklenburg-Vorpommern	yok	yok
3	Saksonya	yok	var (24 kişi)
4	Saksonya-Anhalt	yok	yok
5	Thüringen	yok	yok

Tablo 2. Yeni Eyaletlerde Türkçe Dersleri (Mediendienst Integration, 2022)

Tablodan da anlaşılacağı üzere; Biraz önce yukarıda sayılan nedenlerden ötürü yeni eyaletlerin hiçbirinde Türkçe ve Türk Kültürü dersi verilmemektedir. Brandenburg ve Saksonya eyaletlerinde Köken Dili Türkçe dersi alınması mümkündür. Fakat ilgili derste yer alan öğrenci sayıları son derece düşüktür.

Eski eyaletlere odaklanmanın bize Türkçe dersleri konusunda daha doğru veriler sağlayacağı düşüncesinden hareketle bu çalışmada yeni eyaletler devre dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki tabloda eski eyaletlerdeki Türkçe derslerinin durumu gösterilmiştir.

	Eyalet	Türkçe ve Türk Kültürü Dersi	Köken Dili Türkçe Dersi
1	Baden-Württemberg	var	yok
2	Bavyera	var	yok
3	Berlin	var	var
4	Bremen	var	var
5	Hamburg	var	var
6	Hessen	var	var
7	Aşağı Saksonya	yok	var
8	Kuzey Ren-Vestfalya	var	var
9	Rheinland-Pfalz	yok	var
10	Saarland	yok	var
11	Schleswig-Holstein	var	var

Tablo 3. Eski Eyaletlerde Türkçe Dersleri (Mediendienst Integration, 2022)

Görüldüğü gibi eski eyaletlerden Baden Württemberg ve Bavyera, Türkçe derslerini tamamen Türkiye'den gelen öğretmenler aracılığıyla yürütürken, Kuzey-Ren-Vestfalya, Saarland ve Aşağı Saksonya gibi eyaletler Türkiye'den gelen öğretmenlerle çalışmayı tercih etmemektedirler. Buna karşın altı eyalette hem Türkiye'den gelen öğretmenler hem de Eyalet Eğitim Bakanlığının görevlendirdiği öğretmenlerce Türkçe dersleri yapılmaktadır.

Peki, Almanya genelinde Köken Dili Türkçe derslerine katılımda son durum nedir?

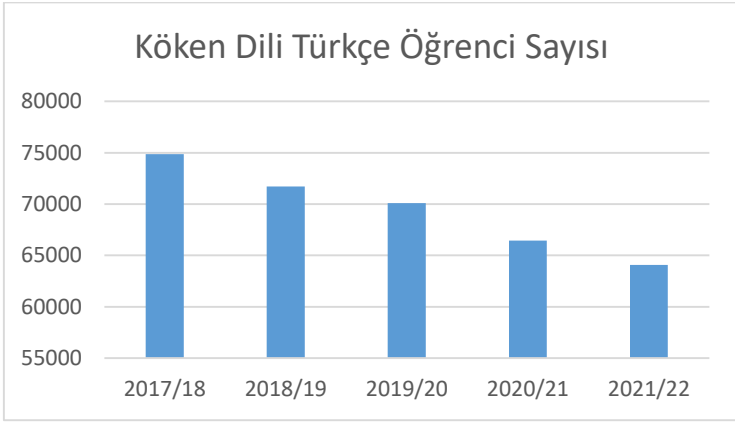

Tablo 4. Almanya'da Köken Dili Türkçe Dersi Öğrenci Sayısı 2017-2022 (Mediendienst Integration, 2020+2022)

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi tüm eyaletlerin rakamlarını toplayıp Almanya'yı bir bütün olarak ele aldığımızda Köken Dili Türkçe dersine katılan öğrenci sayılarında son beş yılda istikrarlı bir düşüş yaşandığını gözlemlemekteyiz. Almanya'da yaşayan Türk nüfus sürekli artarken Köken Dili Türkçe derslerine katılımın azalması ilginç bir çelişkidir.

Çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde bu azalmanın nedenleri üzerinde durulacaktır. "Almanya'ya ilişkin yapılan eğitim araştırmalarının en zorlayıcı yanlarından biri, Almanya'nın siyasal bakımdan eyalet sistemi ile yönetiliyor oluşunun getirdiği farklılıklardır. Bu farklılık kendini çok ince detaylarda gösterebileceği gibi, çok temel ve belirleyici unsurlarda da gösterebilir. Bir eyaletteki uygulamanın, komşu başka bir eyalette farklı bir içerik ve şekille icra edilmesi son derece normal bir durumdur" (Kalkan, 2023). Bu da zaman zaman Alman eğitimine sistemine çok aşina olmayan araştırmacıların genellemeler yaparak yanlış bilgi aktarmalarına sebebiyet vermektedir. Eğer kesin ve detaylı bilgi verilmek isteniyorsa bunu Almanya geneli üzerinden değil, herhangi bir eyaleti merkeze oturtarak yapmak çok daha doğru olacaktır. Bu nedenle çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde değerlendirmeler Aşağı Saksonya eyaletindeki uygulamalar esas alınarak yapılacaktır.

3. Aşağı Saksonya'da Türkçe dersleri

Aşağı Saksonya eyaletindeki Türkçe derslerinin çerçevesi 1.8.2014 tarihinde yürürlüğe giren, 2019'da revize edilen ve 31.12.2021 tarihine kader geçerli olması planlanan yönetmelik[2] ile belirlenmiştir. Şu an itibarı ile yeni bir yönetmelik yayınlanmadığından ve "yenisi yayınlanana kadar eskisi geçerlidir" prensibinden hareketle hali hazırdaki uygulamalarının çerçevesini de ilgili yönetmelik belirlemektedir.

2019 yılında yürürlüğe giren yönetmeliğin bir okulda Köken Dili Türkçe dersi açılabilmesiyle alakalı en önemli maddeleri şunlardır:

---

[2] Förderung von Bildungserfolg und Teilhabe von Schülerinnen und Schülern nicht - deutscher Herkunftssprache. http://www.schure.de/22410/25,81625.htm

"8.1.1. Köken dili Almanca olmayan öğrencilere, ihtiyaç duyduklarına dair kanıt olması halinde, mümkün olduğunca 1 ila 4. sınıflarda köken dillerinde dersler sunulacaktır. Velilerin ya da vasilerin talebi üzerine ya da okulun inisiyatifiyle Aşağı Saksonya eyaletinin ilgili kurumu, mali, personel ve yönetimsel şartların oluşması halinde köken dili derslerinin açılmasına onay verebilir.
8.1.3. [...] Aynı köken dile mensup en az on öğrenci olduğu takdirde ders açılabilir.
8.1.4. [...] Dersler haftada iki ila üç saatten oluşmaktadır."

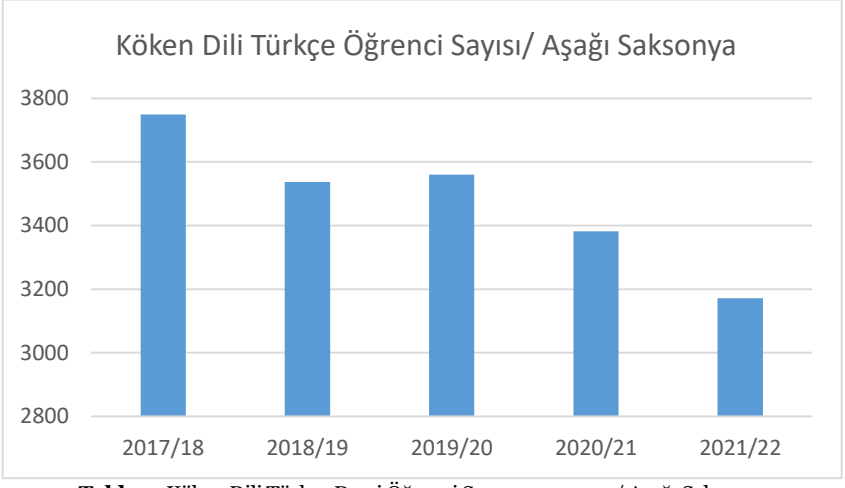

Tablo 5. Köken Dili Türkçe Dersi Öğrenci Sayısı 2017-2022/ Aşağı Saksonya (Mediendienst Integration, 2020+2022)

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere; Aşağı Saksonya eyaletinde 2017-2022 yılları arasında Köken Dili Türkçe dersine katılan öğrenci rakamlarında düzenli bir düşüş eğilimi gözlemlenmektedir.

Bugünkü durum ile kıyaslayacağımız tarihi biraz daha geriye götürdüğümüzde ise ortaya korkunç rakamlar çıkmaktadır. 1996 yılında Aşağı Saksonya eyaletinde 10.000'nin üzerinde öğrenci Türkçe derslerine katılmaktadır (Federowitz, 2006: 44). 2023 senesine gelindiğinde maalesef bu rakam 3382'ye düşmüştür. Aradan geçen 27 yıllık sürede Türkçe dersine katılan öğrenci sayısında neredeyse %70'lik bir azalma yaşanmıştır.

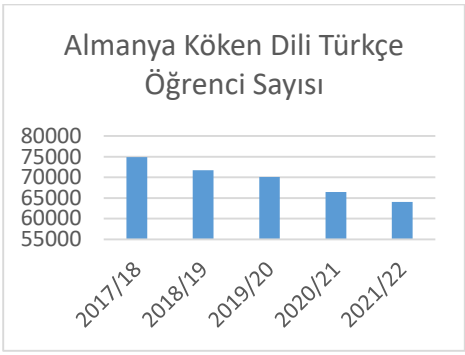

Tablo 6. Almanya Geneli (2017-2022)

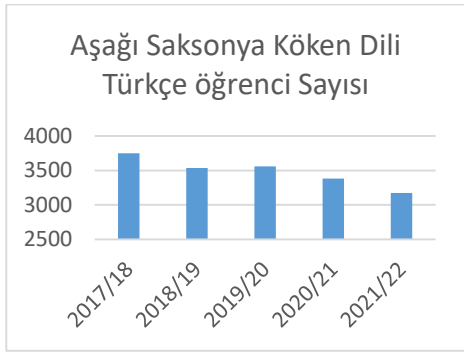

Tablo 7. Aşağı Saksonya (2017-2022)

Yukarıdaki iki veri kıyaslandığında gerek bir bütün olarak Almanya gerekse Aşağı Saksonya'daki düşüş eğiliminin birbirine paralellik arz ettiği anlaşılmaktadır.

3.1. Köken Dili Türkçe Dersinin Temel Sorunu: Erişilebilirlik

Türkçe derslerinin eyalet hükümetlerinin uhdesine alındığı eyaletlerde Türkçe dersinin eğitim sistemi içerisindeki statüsü bir nebze de olsa yükseltilmiştir. Derslere katılan öğrencilere 3 ve 4. sınıflarda not verilmektedir ama bu notların sınıf geçmede bir etkileri yoktur. Tek kazanım Türkçe derslerinin okul müfredatına seçmeli ders statüsüyle girmiş olmalarıdır. Fakat bu sefer de derslere erişilebilirlik sorunu baş göstermiştir. Eyalet hükümetleri ellerinde yeterince öğretmen olmadığı ya da yeterli bütçenin bulunmadığı gibi gerekçelerle Türkçe öğretmeni ataması yapmadıklarında dersler hiçbir şekilde açılmamaktadır. Derslerin okul müfredatının bir parçası olması küçük de olsa bir kazanımdır. Ama bundan daha önemli olanı bu derslerin ulaşılabilir olmalarıdır. Okullarda talebi karşılayacak sayıda ders açılmadığı takdirde derslerin statüsünün de fazla bir anlamı kalmamaktadır. Öğrenci istediği halde Türkçe dersi alamıyorsa Türkçe dersinin statüsünün hiçbir önemi yoktur. "Akaryakıt satışında litre fiyatını 1 Liraya düşürdük. Ama elimizde olmadığından size akaryakıt satamıyoruz" gibisinden bir şeydir bu.

Nitekim Hamburg üniversitesinde Prof. Neumann ve Prof. Lengl tarafından 2016 yılında gerçekleştirilen ve Köken Dili dersleri konusunda Almanya'da yapılan en kapsamlı araştırmalardan biri olan HUBE'de de aynı soruna dikkat çekilmektedir. Söz konusu araştırmada velilerin %82'si çocuklarının köken dili dersine katılmadıklarını bildirmişlerdir. Bunun nedeni sorulduğunda ise açık ara verilen cevap (%59) çocuğun okulunda dersin seçenek olarak sunulmamasıdır (Hube, 2016: 52). Yani bizim yukarıda ifade ettiğimiz şekliyle derse erişilebilirliktir.

Türkçe derslerine katılan öğrenci sayısının Aşağı Saksonya'daki düşüş nedenini daha iyi anlayabilmek için 2006 yılına gitmek gerekir. Hali hazırda uygulanan yönetmeliğin temeli 2006 yılında yürürlüğe giren ve Aşağı Saksonya'daki Türkçe derslerinde bugün yaşanan birçok olumsuzluğun temelini oluşturan yönetmeliğe dayanmaktadır. İlgili yönetmelikle haftada 5 saat verilebilen Türkçe

dersleri 3 saate düşürülmüş, bir okulda Köken Dili Türkçe dersi açılabilmesi için gerekli olan asgari öğrenci sayısı 8'den 10'a yükseltilmiştir. (Lauenstein, 2006)

Okullarda Köken Dili Türkçe dersinin açılmasını zorlaştırmak ve ders olan okullarda ders saatlerini neredeyse yarı yarıya azaltmakla çocuklar adına nasıl bir fayda hedeflenmiş olabileceğini anlamak mümkün değildir. Fakat kesin olan bir şey vardır ki, o da öğrenciler adına derse erişilebilirliğin büyük darbe aldığıdır. Söz konusu yönetmeliğin öncesinde ve sonrasındaki öğretmen sayısında yaşanan çarpıcı değişiklikler de zaten durumun vahametini açıkça ortaya koymaktadır: Aşağı Saksonya'da 1996 yılında toplam Türkçe öğretmeni sayısı 127'dir (Federowitz, 2006: 44). 2006'ya kadar geçen 10 yıllık sürede öğretmen sayısı 7 kişi azalmıştır. Yıllık öğretmen azalma oranı ortalama 0,7'dir. Bahsedilen yönetmelik değişikliğinden sonra ise eyalet çapında toplam 120 olan Türkçe öğretmen sayısı, aradan geçen 13 yılda 47'ye kadar düşmüştür. Yıllık öğretmen azalma oranı ortalama 4,3'tür. Özetlersek; 2006 yılındaki yönetmelikle birlikte yıllık ortalama öğretmen azalma hızı tam 6 kat artmıştır.

Bu durum siyasi irade tarafından sisteme yapılan görünüş itibarı ile küçük bir müdahalenin Türkçe dersleri üzerinde zaman içerisinde meydana getirdiği yıkımın son derece çarpıcı bir örneğidir. Öğretmen ataması yapılmadığında ders açılmamakta, ders açılmadığında da öğrenci gelmemektedir. Burada akla ilk gelen "öğrenciler talepte bulunmadığı için mi öğretmen atanmıyor yoksa öğretmen atanmadığı için mi ders açılmıyor ve öğrenci sayısı düşüyor" sorusudur. Sorunun cevabı çok net biçimde ikincisidir ve bir sonraki bölümde çok güncel bir örnekle açıklanacaktır.

3.2. Köken Dili Türkçe Derslerinin Önündeki Engeller

Köken Dili Türkçe dersleri Alman eğitim sistemi içerisinde seçmeli ders kapsamında olduklarından okullarda kendiliğinden değil, talep üzerine açılan derslerdir. Köken Dili Türkçe dersinin verildiği okullarda her öğretim yılı başında okula yeni başlayan öğrencilere ilgili dersin kayıt formu dağıtılmakta ve öğrenci velileri çocuklarının katılıp katılmama durumuna göre formları imzalayıp geri yollamaktadırlar. Fakat dersin verilmediği okullarda kendiliğinden yürüyen bir süreç söz konusu değildir. Bu derslerin açılabilmesi için en az 10 tane öğrenci velisinin dilekçe vererek talepte bulunması gerekmektedir. İmzaların toplanabilmesi için birilerinin bu işe ön ayak olması, velileri bulup organize etmesi ve devamında toplanılan imzaları götürüp okul yönetimine teslim edilmesini sağlaması gerekmektedir.

Fakat asıl süreç burada başlamaktadır. Okul yönetiminin verilen dilekçelere binaen bakanlıktan öğretmen talep edip etmediği, etmişse bakanlıktan ne cevap geldiği, gelen cevap olumsuzsa bunun nedeni gibi takip gerektiren birçok aşama bulunmaktadır. Bazı iyi niyetli okul müdürleri bu aşamalar hakkında şeffaf bir biçimde velileri bilgilendirirken, bazılarında da "Türkçe öğrenipte ne yapacak çocuklarınız, önce bir Almanca öğrensinler" anlamına gelen engelleyici davranışlar görülmektedir. Birçok veli ne ile karşılaşacağını bilemediğinden Türkçe dersleri konusuna hiç girmemekte ya da yalnızca dilekçesini teslim edip bekle-

meye çekilmektedir. Okul yönetiminden ısrarla Türkçe dersi talep ettikleri takdirde bunun yönetimin hoşuna gitmeyeceği ve kendi çocuklarına ayrımcılık olarak geri dönebileceği kaygısı velilerde kayda değer ölçüde yüksektir. Son derece doğal işlemesi gereken bir sürecin veliler üzerinde neden böylesine bir baskı yarattığı ilginç bir durumdur. Fakat böyle bir tedirginliğin var olması bile bazı okul yönetimlerinin Türkçe derslerine bakış açısını yansıtması açısından önemlidir.

Çocuğunu küçük yaşlarda Türkçe dersine yollarsa bunun çocuğun Almancasını olumsuz yansıyabileceği, henüz Almancayı tam öğrenmemişken bir de araya Türkçe dersinin girmesinin çocuğun kafasını karıştıracağı kaygısı taşıyan velilerin sayısı eskiye nazaran epey azalmış olsa da hala mevcudiyetini devam ettirmektedir. Eğitim ataşeliklerinin ve veli derneklerinin yoğun çalışmalarına rağmen bu sorun henüz tam manasıyla aşılabilmiş değildir.

Bir başka sorun ise Türk sivil toplum örgütlerinin Türkçeyi öncelikli bir faaliyet alanı olarak görmemeleridir. Türkçe birçok etkinliğin yapılmasında araç görevi ifa etmekte, ama amaç pozisyonuna yükselememektedir. Çocukların doğrudan Türkçeye ilgilerini arttırmayı hedefleyen ya da Türkçe gelişimine odaklı faaliyetlerin sayısı yok denecek azdır. Almanya'da sivil toplum örgütlerine üye olan veya buralardaki faaliyetlere destek veren Türk nüfusun büyük çoğunluğu cami dernekleri etrafında toplanmıştır. Bu derneklerin çocuklara bilhassa hafta sonlarında sundukları eğitimlerde Türkçeye ayrıca bir ders olarak ya hiç yer verilmediği ya da yok denecek kadar az yer verildiği bilinmektedir. Buralardaki dini eğitimlerin Türkçe verilmesi elbette dilimiz adına bir kazançtır ve çok değerlidir. Fakat yukarıda da ifade edildiği üzere Türkçe burada sadece bir araçtır. Toplum nezdinde başlı başına bir değere dönüşebilmesi için Türkçenin amaç olarak görüldüğü etkinlik ve çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Bunun yanında bazı sivil toplum örgütlerinin "Türkiye'den öğretmen gelmesine karşıyız" söyleminin Almanya'daki Türkçe derslerine ne gibi bir fayda sağladığını anlamak zordur. Bu söylem, dillendirenleri yetkililer nezdinde daha "uyumlu" pozisyonuna sokup onlara alan açabilir. Ama amaç gerçekten Almanya'da Türkçe derslerinin arzu edilen düzeye gelmesiyse küçük hesaplar peşinde koşulmamalıdır. "Gerekirse Türkiye'den de öğretmen gelsin" gibi alternatif ve çözüm odaklı bir söylemi dillendirmek varken, Türkiye'den öğretmen desteği alınmasını bir sorun olarak görmek çok büyük bir yanlıştır. Köken Dili Türkçe modeline dayalı tek tip bir uygulamaya odaklanılmasının Türkçe derslerini Aşağı Saksonya'da son 20 yılda ne hale getirdiği ortadayken alternatif çözümlere kapıyı tamamen kapatmanın anlaşılabilir hiçbir yanı bulunmamaktadır.

Yukarıda dile getirilen hususların tamamının Türkçe derslerine katılımın azalmasında az ya da çok payı vardır, fakat sadece bu noktalara odaklanılması çoğu zaman asıl nedenin gözden kaçırılmasına yol açmaktadır. Yukarıda sayılanların hepsi ikincil nedenlerdir. Ders, öğrenci ve öğretmen sayısının azalmasında en belirleyici faktör eyalet yönetimlerinin tutumudur. Veliler ve okul gereken şartları oluştursalar bile okula öğretmen görevlendirmesi yapılmadığı sürece derslerin başlama imkânı bulunmamaktadır. Nitekim Aşağı Saksonya'da Köken Dili

Türkçe derslerinin yapıldığı okul ve derse katılan öğrencilerin 2021/22 ve 2022/23 yıllarına ait verileri karşılaştırıldığında ortaya çıkan sonuç bu tezi destekler mahiyettedir.

İlgili eyalette 2022/23 eğitim-öğretim yılında toplamda 21 tane okulda ilk defa Türkçe dersinin başlatıldığı görülmektedir. Bir önceki yılda toplam 146 okul olduğu düşünülürse toplamda %15'lik bir artış sağlandığı görülmektedir ve eyalet şartları açısından son derece iyi bir rakamdır. Fakat aynı dönemde Türkçe dersinin kapatıldığı okul sayısında da dikkat çeken bir artış yaşanmıştır. 2021/22 yılında ders verilen 15 okuldaki dersler (%10) 2022/23 yılında kapatılmıştır. Ders imkânı sunan okulların sayısında %15 artış yaşanırken Türkçe dersini kapatanların oranı %10 olmuştur. 15 tane okulda Türkçe derslerinin kapanmasının gerekçesi sorulduğunda, bu okullarda görev yapan öğretmenlerin emekli olduğu ve yerlerine yeni atama yapılamadığı cevabı alınmıştır. Bu rakamlara bakıldığında bir veli/ öğrenci kaynaklı bir ilgisizlik değil, tam tersine eyalet tarafından karşılanamayan bir talebin olduğu anlaşılmaktadır.

Yine benzer şekilde 2021/22 yılında 48 olan öğretmen sayısı 2022/23 yılında 47'ye düşmüştür. Yeni öğretmen alımları yapılmış ama emekliliğe ayrılanların sayısı yeni gelenlerden daha fazla olduğundan toplamdaki öğretmen sayısı düşmüştür.

Okul sayısı artarken öğretmen sayısının düşmesi aslında Köken Dili Türkçe derslerinin nasıl bir çıkmazın içine sokulduğunun göstergesidir. Daha da üzücü olan; Aşağı Saksonya eyaletinin bu kısır döngünün içine sokulan tek eyalet olmamasıdır. Türkçe derslerinin eyalet hükümetlerinin uhdesine verildiği tüm bölgelerde benzer sorunlar yaşanmaktadır. Bir başka dikkat çekici örnek ise Kuzey Ren-Vestfalya eyaletidir. "Kuzey Ren-Vestfalya eyaletindeki Türk öğrenci sayısı son 15 yılda sürekli artış gösterirken, buna mukabil Ana Dili Türkçe dersleri için atanan öğretmen sayısında bırakın artışı, aksine önemli oranda düşüş söz konusu. Nitekim Kuzey Ren-Vestfalya Eğitim Bakanlığı verilerine göre, Türk öğrencilerin sayısı 1996 yılında 146 bin ve Türkçe ana dili dersi öğretmeni kadrosu 591 iken, öğrenci sayısı 2017 yılında 220 bine ulaşmış (bunlardan 83 bini Türk vatandaşı), öğretmen sayısı ise 331'e düşmüş durumda. Özetle, bu eyalette önceki yıllara göre daha fazla öğrenci olmasına rağmen, daha az öğretmen kadrosu mevcut ve daha az Türkçe dersi veriliyor." (Yıldız, 2018) Öğrenci sayısı %25 artarken öğretmen sayısında neredeyse %50'ye yakın bir düşüş yaşanmıştır.

Çok güncel bir örnek ise Almanya'nın Bielefeld şehrinde yaşanmıştır. Şehrin değişik liselerinde okuyan 45 Türk öğrenci, dersin açılması için gerekli olan asgari sayıyı kat kat fazlasıyla aştıkları halde Türkçe dersine katılamamıştır. Öğrenciler, Türkçe öğretmeni olmadığı gerekçesiyle İtalyanca ve İspanyolca derslerine yönlendirilmiştir. Eyalet Kültür Bakanlığına bir mektup yazan 10. sınıf öğrencisi Ekin Toker "Benim gittiğim okulda 5 öğrenciye İbranice dersi verilirken -ki bu sayı şimdi iki öğrenciye düştü- 45 Türk öğrenciye öğretmen atamamanız büyük bir haksızlıktır." (Gemici, 2023) diyerek haklı isyanını dile getirmektedir.

3.3. Köken Dili Türkçe Dersine Giren Öğretmenlerin Durumu

Peki burada sorun ilgili dersleri verebilecek yeterliliğe sahip öğretmenin bulunamaması mıdır yoksa eyaletlerin öğretmen istihdam etmemesi midir? Bu ancak ilgili bakanlığın %100 netlikle cevaplayabileceği bir soru olduğundan bizim tespitlerimiz bir yorum olmaktan ileri geçemeyecektir. Fakat öğretmen atamasında aranan şartlara göz atmak bize konu hakkında ipuçları vermesi bakımdan önemlidir.

Daha önce ifade edildiği üzere Köken Dili dersleri Eyalet Kültür Bakanlığının uhdesinde olduğundan bu dersi verecek öğretmenler ile alakalı düzenlemeler de yine aynı kurumca yapılmaktadır. Aşağı Saksonya eyaletinde Türkçe öğretmeni yetiştiren bir kurum bulunmamaktadır. Öğretmen ihtiyacı başka eyaletlerde[3] yetişen öğretmenler, Aşağı Saksonya'da Türkçe harici bir alanda öğretmenlik eğitimi almış ama Türkçe dersi verme yetkisi olan öğretmenler ya da Türkiye'de öğretmenlik yapmış ve daha sonra Almanya'ya yerleşerek Eyalet Kültür Bakanlığınca istihdam edilen öğretmenlerce karşılanmaktadır. Bu dersleri ilkokul düzeyinde verecek öğretmenlerin hangi şartları taşımaları gerektiği "Ana Dili Almanca Olmayan Öğrencilerin Eğitim Başarısını ve Katılımını Teşvik Yönetmeliği"nin 9. Maddesi ile belirlenmiştir. Buna göre

> *9.1.1 Köken dili derslerini veren öğretmenler, Almanya'da veya geldikleri ülkede bir öğretmen eğitimi programını tamamlamış olmalı ve en az Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi C 1 seviyesinde Almanca dil becerilerine sahip olduklarını kanıtlamalıdır. Aynı durum (öğretmenin) köken dili için de geçerlidir.*
>
> *9.1.2 No. 6.3 uyarınca ortaöğretim düzeyinde genişletilmiş bir dil teklifinin bir parçası olarak köken dili dersi veren öğretmenler, Almanya'da veya geldikleri ülkede edinilen ilgili okul düzeyinde modern yabancı diller için bir öğretmenlik yeterliliğine veya özel durumlarda en yüksek eğitim makamı tarafından eşdeğer olarak kabul edilen bir yeterliliğe sahip olmalı ve en azından Avrupa Ortak Dil Referans Çerçevesi'nin C1 seviyesinde Almanca dil becerilerine sahip olduğunu kanıtlamalıdır. Aynı durum (öğretmenin) köken dili için de geçerlidir.*[4]

Özetlemek gerekirse; eğer öğretmen Türkiye'den geliyorsa, Türkiye'de öğretmenlik yapma hakkına sahip olması ve C1 düzeyinde Almanca bilmesi beklenmektedir. Hangi branşta öğretmen olduğunun bir önemi bulunmamaktadır. Dolaysıyla Türkiye'den gelen bir öğretmenin yerine getirmesi gereken tek şart C1 düzeyinde Almanca'dır. Eğer öğretmenlik eğitimini Almanya'da almış ise C1 düzeyinde Türkçe bildiğini kanıtlaması yeterlidir. Buradan hareketle; Eyalet Kültür Bakanlığı bünyesinde Türkçe öğretmeni olarak görev yapabilmek için konulan şartların çok ağır olduğu söylenemez.

---

[3] Şu anda almanya'da Türkçe öğretmeni yetiştiren tek kurum Duisburg-Essen Üniversitesi'dir. 2023 yılına kadar yalnızca ortaokul ve liselere öğretmen yetiştiren kurumda, 2023/24 eğitim öğretim yılından itibaren ilkokullar için de Türkçe öğretmenliği eğitimi verilmektedir.

[4] http://www.schure.de/22410/25,81625.htm

Ama öğretmenin istihdam edilmesiyle de sorunlar tamamen ortadan kalkmamaktadır. 2006 yılındaki yönetmelikle Türkçe ders saatlerinin düşürülmesiyle birlikte Türkçe öğretmenleri açısından tuhaf bir süreç başlamıştır. Tam zamanlı çalışan bir Köken Dili Türkçe öğretmeninin maaşını hak edebilmesi için haftada 28 saat derse girmesi gerekmektedir. Ama bir sınıfın alabileceği Köken Dili Türkçe ders saati haftada en fazla üç ile sınırlandırılmıştır (uygulama bu derslerin çoğunlukla haftada iki saat olarak verildiği yönündedir). Okullarda genellikle bir ya da iki sınıf açılmaktadır. Üç sınıf açılması ancak Türk nüfusun çok yoğun olduğu okullarda rastlanılabilen bir durumdur ve yaygın değildir. Dolayısıyla bir öğretmenin okullarda yalnızca Türkçe derslerine girerek zorunlu ders saatini doldurması mümkün değildir. Bu nedenle aradaki saat açığı "Köken dili öğretmenleri, ana dillerini öğretmenin yanı sıra, öğretmenlik görevlerinin yarısından daha az bir oranda olmak üzere aşağıdaki alanlarda da görevlendirilebilirler" (9.2.1.) maddesi uyarınca başka derslerle telafi edilmektedir. Bu dersler şunlardır:

- "Kültürlerarası, iki dilli ve çok dilli çalışma grupları
- Branş derslerinde diğer öğretmenlerle paralel çalışma
- Konu ile ilgili ve disiplinler arası projeler
- okula eşlik eden entegrasyon önlemleri (örneğin göçmen ebeveynler/veliler ile)
- İlkokullarda tamamlayıcı öğretim programları
- Tüm gün süren programlar
- İkinci dil olarak Almanca için dil desteği
- İslam dini konusunun öğretilmesi"

Özetlemek gerekirse, tam zamanlı çalışan bir Türkçe öğretmeni ders saatlerinin yarısına yakınını Türkçe haricindeki derslere girerek tamamlayabilmektedir.

Bunların yanına bir de Aşağı Sakyonya eğitim siteminin yapısından kaynaklanan sorunları eklemek gerekir. İlgili eyalet *Regionales Landesamt für Schule und Bildung* adı verilen ve her birini Türkiye'deki İl Milli Eğitim Müdürlüklüleri ile kıyaslayabileceğimiz 4 bölgeye ayrılmıştır. Eyalet Kültür Bakanlığı bir öğretmeni aynı il içerisindeki herhangi bir okulda görevlendirebilmektedir. Ama öğretmenin rızası yoksa bir ilden alıp başka bir ile verememektedir. Dolaysıyla aynı eyalete bağlı x ilinde öğretmen açığı, y ilinde ise fazlası varsa, öğretmen kabul etmediği takdirde y'den x iline görevlendirme yapılamamaktadır.

4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Dersinde Yaşanan Sorunlar

Alman eğitim sisteminde okul türüne göre (Realschule ve Gymnasiumlarda) 6. sınıftan itibaren ikinci bir yabancı dil tercih edilebilmektedir. İlgili yönetmelik uyarınca Türkçe de ikinci yabancı dil olarak seçilebilecek diller arasındadır. Fakat Eyalet Kültür Bakanlığının 2022/23 yılı verilerine bakıldığında Aşağı Saksonya eyaletinde Türkçenin ikinci yabancı dil olarak öğretildiği tek bir okul dahi bulunmadığı görülmektedir. Eyalet bu durumu ilgili dersin öğrenciler tarafından tercih edilmemesiyle açıklamaktadır. Fakat İlkokulda 3500 civarında çocuk tarafından tercih edilen Türkçenin, ortaokula gelindiğinde bir anda cazibesini yitirmesi, Türk öğrenci sayısının çok yüksek olduğu okullarda dahi bir

veya iki sınıf açacak ilgiye mazhar olamaması açıklanmaya muhtaç bir durumdur.

Yukarıda zikrettiğimiz HUBE adlı çalışmada (2016: 2) Hamburg eyaletinde ilkokulda köken dili dersine katılan öğrencilerin, ortaokula geçtiklerinde de aynı dilleri yabancı dil olarak tercih etme oranının %50 olduğu ifade edilmektedir. Aşağı Saksonya'da ise Türkçe dersleri için bu oran %0'dır. Aradaki devasa uçurum "öğrenciler ilgi göstermiyorlar" cevabı ile açıklanabilecek bir durum değildir. Hamburg'un şehir eyalet olması ve km2'ye düşen nüfus yoğunluğunun fazlalığı elbette önemli bir faktördür. Fakat aynı sosyo kültürel arka plana sahip göçmen gruplarının birbirine komşu iki eyalette bu kadar farklı tavır sergilemesi anormal bir durumdur. "Öğrenciler ilgi göstermiyorlar" denebilmesi için önce öğrencilere tercih etme şansının sunulması gerekir. Seçme şansı sunmadan öğrencilerin bu derslere ilgi göstermediğine dair hüküm vermek son derece yanlış bir çıkarımdır.

Köken Dili Türkçe'nin önündeki engeller bölümümde anlattığımız her şey Yabancı Dil Olarak Türkçe dersi için de geçerlidir. Bunlara bir de öğretmenlik yapabilme şartlarındaki sorunlar eklenmektedir. Ortaokul ve liselerde ders verecek öğretmenlerin yerine getirmeleri gereken kriterler ilkokuldakilere göre daha yüksektir. İlkokullarda herhangi bir alanda öğretmenlik yapma yetkisine sahiplik yeterliyken, ortaokullarda modern dillerden biri için öğretmenlik eğitimi almış olmak şartı aranmaktadır. Bu da Eyalet Kültür Bakanlığının zaten sınırlı olan öğretmen havuzunun iyice daralmasına neden olmaktadır.

Sonuç

Eyalet hükümetleri tarafından verilen Köken Dili Türkçe derslerine katılan öğrenci sayısında gerek Almanya gerekse eyaletler bazında uzun zamandan beri istikrarlı bir düşüş yaşanmaktadır. Böylesi çok faktörlü bir olguyu tek bir sebebe bağlamak elbette ki doğru bir yaklaşım olmaz. Fakat tüm faktörlerin eşit derecede etkili olduklarını iddia etmekte aynı şekilde yanlıştır. Bizim kanaatimizce öğrenci sayısındaki azalmanın en büyük nedeni bu derslere erişimin zorluğudur. Öğrenci ve velilerce talep edilmesine rağmen öğretmen sayısının yetersizliği nedeniyle ders açılamıyor, hatta mevcut dersler kapatılmak zorunda kalınıyorsa bu çok ciddi bir erişilebilirlik sorununun varlığına delalet etmektedir. Velilerden gelen ders açılması talebi ne kadar güçlü olursa olsun, eyalet yetkilileri öğretmen atamadıkları takdirde bir okulda Türkçe dersi açılması mümkün olmamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Türkçe dersleri için öğretmen görevlendirmesine karşı çıkılmakta, ama mevcut öğretmen açığının nasıl kapatılacağına dair bir çözüm de üretilmemektedir.

Öğretmen açığının, gerekli şartları sağlayan Türkçe öğretmeni bulunamamasından mı yoksa eyalet hükümetinin buna ayıracak bütçesi bulunmamasından mı kaynaklandığı konusu ise ayrı bir muammadır. Fakat yıllık bütçesi 43 milyar Avro'yu (2024 yılı) bulan bir eyalet hükümetinin yılda 5 tane Türkçe öğretmeni atayacak finans kaynaklarından yoksun bulunması mümkün olmadığına göre, geriye kalan tek seçenek elde yeterince öğretmen bulunmamasıdır. Bunun da çözüm yolları gayet nettir:

a) Üniversitelerde Türkçe öğretmeni yetiştiren bölümlerin açılması,
b) Türkçe öğretmenlerinde aranan ölçütlerin daha makul düzeye çekilmesi,
c) Türkiye'den öğretmen desteği alınması

Yukarındaki üç öneriden ilki biraz daha uzum vadeli bir çözüm gibi görünmektedir. Fakat (b) ve (c) şıkları hemen uygulanabilecek maddelerdir.

Bütün kontrolü Eyalet Kültür Bakanlığında olan bir dersin öğretmen ve öğrenci sayılarında uzun zamandan beri istikrarlı bir düşüş yaşanıyorsa, bunun sorgulamasını yapmak ve gereken önlemleri almak da yine aynı kuruma düşer. Bu durumun ihmal edilmesi ya da görmezden gelinmesi art niyetli insanların eline malzeme vererek "Almanlar zaten bu dersleri istemiyor" gibisinden iddialara yol açmakta ve bölgede yaşayan Türk nüfusta ana dillerine "ikinci sınıf dil" muamelesi yapıldığı hissiyatını yaratmaktadır.

Entegrasyon dediğimiz olgunun en önemli unsuru duygulardır. Kendi kültürüne ait birtakım unsurlara "ikinci sınıf" muamelesi yapıldığına inanan bireyin, içinde yaşadığı toplumla duygusal bağ kurabilmesi ve ona karşı aidiyet hissi geliştirebilmesi mümkün değildir. Bireye sunulan maddi birtakım kazanımlar onun ruhundaki "öteki olma" ve "ayrımcılığa maruz kalma" duygusunu ortadan kaldırmaya yetmez. Türkçe derslerinde durum her geçen gün daha kötüye giderken yetkili makamların hiçbir sorun yokmuş gibi davranmaları, Türk toplumunda bir "değersizlik" ve "öteki olma" hissi yaşanmasına yol açmaktadır. Bu konuda yaşanan tıkanıklığın aşılması, Türk insanın kendisini Alman toplumunun eşit ve değerli bir bireyi gibi hissetmesine ve dolayısıyla da entegrasyona büyük katkı sunacaktır.

Bu nedenle eyalet hükümetleri Türkçe derslerinin önündeki engelleri kaldırarak talep eden her öğrencinin derse erişimini sağlamalı, Türkçe derslerini kendi uhdelerine almalarındaki amacın bu derslere katılımı azaltmak değil, tam tersine, Türkçe dersinin daha sağlam bir zemine oturtulması olduğunu göstermelidirler.

Kaynaklar

Fedrowitz, A. (2006). Merhaba Maestro! Die Geschichte des Muttersprachlichen *Unterrichts -dargestellt am Beispiel der Stadt Osnabrück*. https://osnadocs.ub.uni-osnabrueck.de/bitstream/urn:nbn:de:gbv:700-201001305194/1/ELibD151_fedrowitz_merhaba_maestro.pdf sayfasından erişilmiştir.

Gemici, B. (2023, Mart 31). Bielefeld`de Türkçe Dersi Yasaklanıyor. https://www.haber.com/bielefeldde-turkce-dersi-yasaklaniyor/333767/ sayfasından erişilmiştir.

Kalkan, H. K. (2023). Almanya'da İlkokul Öğretmenliği Eğitimi. M. Koçak (Ed.), *Alman Eğitim Sisteminde İlkokullar* içinde (s. 31-38). Konya: Palet Yayınları.

Lauenstein, C. (2006, Nisan 4). Niedersachsen kürzt Unterricht in Muttersprache. https://www.welt.de/print-welt/article208545/Niedersachsen-kuerzt-Unterricht-in-Muttersprache.html sayfasından erişilmiştir.

Lengyel, D. ve Neumann U. (2016). Herkunftssprachlicher Unterricht in Hamburg *–Eine Studie zur Bedeutung des herkunftssprachlichen Unterrichts aus Elternsicht (HU-BE).* https://www.ew.uni-hamburg.de/ueber-die-fakultaet/personen/neumann/files/bericht-hube-ev.pdf sayfasından erişilmiştir.

Mediendienst Integration (2020). Wie verbreitet ist herkunftssprachlicher Unterricht? https://mediendienst-integration.de/fileadmin/Dateien/Infopapier_MDI_Herkunftssprachlicher_Unterricht_2020.pdf sayfasından erişilmiştir.

Mediendienst Integration (2022). Wie verbreitet ist herkunftssprachlicher Unterricht? https://mediendienst-integration.de/fileadmin/Dateien/Factsheet_Herkunftssprachlicher_Unterricht_2022.pdf sayfasından erişilmiştir.

Schule und Recht (2014). Förderung von Bildungserfolg und Teilhabe von Schülerinnen und Schülern nicht - deutscher Herkunftssprache. http://www.schure.de/22410/25,81625.htm sayfasından erişilmiştir.

Yıldız, C. (2018, Mart 21). Almanya'da Türkçe Anadili Tartışması. https://serbestiyet.com/haberler/yasam/almanyada-turkce-anadili-tartismasi-10596/ sayfasından erişilmiştir.